

Els centres d'interès turístic nacional de Balears

Anna RIPOLL MARTÍNEZ
Departament de Ciències de la Terra
(Universitat de les Illes Balears)

Des de la vigència de la Llei, a les Balears s'han declarat nou C.I.T.N. a Mallorca:

Artà, «BAHIA NOVA» (També anomenat «Sa Canova»)
Muro, «LAS GAVIOTAS»
Manacor, «CALAS DE MALLORCA»
Palma, «SON XINGALA»
Santanyí, «MONTDRAGÓ»*

A Menorca:

Ciutadella, «CALA TURQUETA»
Mercadal, «PLAYAS DE FORNELLS», «TIRANT», «SON PARC»

No es pot deixar d'esmentar el cas de Montdragó que fou declarat Centre, pel darrer Govern de la U.C.D (1981) i fou derogat pel primer Govern de P.S.O.E. (1982), és l'únic cas de derogació que s'ha donat a les Illes.

Per a la majoria d'estudiosos de l'ordenació del Territori de les Illes Balears, aquestes actuacions han estat desafortunades.

RULLAN (1987) al «Llibre Blanc del Turisme»:

«La Llei de Zones i Centres d'Interès Turístic del 63, com a llei d'Ordenació (?) sectorial turística, venia a potenciar aquest estat de coses donant, de fet, excessiva llibertat d'acció als agents controladors de les àrees amb consideració de CIT (Centre d'Interès Turístic)».

MAVER CONSULT (1985)

«La Ley fue aprobada en Diciembre de 1963, aunque luego fue completada por un reglamento y un decreto en 1964/1968 respectivamente, y como hemos dicho, viene a rellenar una laguna normativa de urbanizaciones turísticas, jugando un papel primordial en otras regiones españolas. En Baleares acaba siendo una puerta abierta para colar de rondón ciertas ordenaciones que de otra forma hubieron resultado más dificultosas. Aun así, tuvieron poca incidencia en las islas, a excepción de Menorca.»

Anem a exposar centre per centre quines són les seves característiques, i quina és la situació actual de cada un d'ells.

MALLORCA:

«CALAS DE MALLORCA» fou declarat C.I.T.N. durant 1966, en plena expansió turística:

Fitxa técnica (1987)		
Sup. Total	3.612.000 m ²	
Nombre d'hab.	21.672	
Densitat: 60 hab/Ha.		
Habitatges unifamiliars:	272	1.087 hab.
Apartaments:	6.381	12.763 hab.
Habitacions hotels:	4.014	8.035 hab.

Segons un Informe remès per la Conselleria de Turisme al Parlament de les Illes Balears, al que ens anirem referint (B.O.P.I.B. N. 36, 1985, pàgs. 634-63), aquesta era la situació:

«Calas de Mallorca» (Manacor).— S'aprecia inobservància dels terminis, ja que han transcorregut les tres etapes previstes, i la zona urbana edificada just representa un terç aproximat del total...

«CALAS DE MALLORCA» (Manacor).— No procedeix la revisió dels Plans, ja que el dia 26 de juny del 1970, s'autoritza per part del Ministeri d'Informació i Turisme la revisió del Pla original d'Ordenació Urbana, el dia 30 de desembre del 1972, els promotors presentaren el nou Pla d'Ordenació Urbana revisat a l'esmentat Ministeri, sense que hi hagi recaigut posterior Resolució per part de l'Administració Central.

«CALAS DE MALLORCA» (Manacor).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor que continua essent l'original, «Calas de Mallorca, S.A.» conjuntament amb «Cala Antena S.A.» i els Bancs «Exterior de España» i «Hispano Americano».

En quant a la quarta petició sobre «La circumstància excepcional de greu contradicció entre l'actuat totalment o parcialment als Centres, el planejament aprovat i la necessària protecció dels reconeguts valors ecològics i paisatgístics». El Govern respon que no considera que aquesta contradicció es doni a «Calas de Mallorca».

A la Revisió del Pla de Centre d'Interès Turístic Nacional de «Calas de Mallorca», 1987, s'exposa que la lera península s'ha desenvolupat, constituint un sòl urbà consolidat. La revisió presenta els projectes de la 2ona, 3era i 4arta península en la que està dividida la superfície del Centre.

La situació actual en la que es troba el Centre és conflictiva, per una part té aprovada la Revisió del Pla d'Oferta Turística, per part de la Conselleria de Turisme (1987), i amb la mateixa data l'Ajuntament de Manacor informà favorablement els extrems i objectius de la citada Revisió, però la Corporació Municipal a la redacció del seu Pla General d'Ordenació urbana, 1990 (aprovació inicial), ignora totalment la declaració del CITN, basant-se en la competència municipal que atorga la Llei del Sòl de 1976 per ordenar la totalitat del municipi. Es classifica la part no consolidada de Sòl no Urbanitzable.

Aquest fet fa que es plantegi la problemàtica de les indemnitzacions als promotors per part de l'Ajuntament. La Corporació Local a partir d'un informe jurídic oficial, emès per l'Advocat Bartomeu Colom (1989) exposa prou arguments perquè no hi hagi dret a la indemnització.

El CITN de «LAS GAVIOTAS», al terme de Muro, fou declarat l'any 1968.

Fitxa tècnica

Sup. Total:	484.800 m ²	
Nombre d'hab.	5.331	
Densitat: 110 hab/ha		
Habitatges unifamiliars (Sup. sòl):	144.900 m ²	531 hab.
Apartaments (Sup. sòl):	9.700 m ²	377 hab.
Habitacions hotels (Sup. sòl):	85.468 m ²	3.757 hab.
Bungalows	36.300 m ²	666 hab.

Ens remetem de nou a l'Informe de la Conselleria de Turisme de 1985.

«LAS GAVIOTAS» (Muro).— No s'observa incompliment dels terminis, ja que el Nou Pla, la revisió del qual fou aprovada per Decret 1.381/1971, de 14 de maig, s'hi fixen dues noves etapes sense indicar-ne la durada.

«LAS GAVIOTAS» (Muro).— L'expedient de revisió obligatòria dels Plans es podrà començar, en funció dels quinze anys de vigència del Pla revisat el 1971, dia 30 de juny de 1986.

«LAS GAVIOTAS» (Muro).— Aquí es pot apreciar la circumstància excepcional esmentada, ja que el promotor original, «Técnica y Obras S.A.», es declarà en suspensió de pagaments el mes d'agost de 1976, i es va procedir per la Junta de Creditors a la liquidació dels seus béns i es varen subrogar des de llavors, les seves obligacions de manteniment de les obres executades i d'infraestructura, l'Associació Administrativa de Propietaris, els Estatuts i Constitució de la qual són contemplats en el Pla revisat el juny del 1971.

El Govern considera que no hi ha contradicció entre el planejament aprovat i la necessària protecció dels reconeguts valors ecològics i paisagístics.

Cal dir que la ubicació del Centre és una part de la zona humida de S'Albufera, avui Parc Natural «Albufera de Mallorca», des de 1988, propietat del Govern Autònom.

La relació entre el Centre i el Pla General d'Ordenació Urbana de Muro, 1989, és absolutament harmoniosa, donat que la seva ordenació respon a la revisió del Pla d'Ordenació del Centre de 1971.

SON XIGALA, Son Singala per als promotors, ubicat al municipi de Palma, té la seva aprovació en data de 1978, la més recent de tots.

Fitxa tècnica (1978)

Sup. Totals:	195.230 m ²	
Nombre d'hab.	1.732	
Densitat: 89 hab/Ha.		
Apartaments:	33.200 m ²	898 hab.
Habitacions hotels:	29.850 m ²	666 hab.
Bungalows	7.600 m ²	98 hab.

El Pla General d'Ordenació Urbana de 1973, dirigit per l'arquitecte Ribas Piera, ja ho contemplava, hi ho feia delimitant-lo sense entrar en la seva ordenació, constant a la cartografia de l'expedient del Centre.

Aquest Centre que en principi ens crida l'atenció per ésser l'únic de Balears que no està ubicat a la costa, es troba al municipi de Palma, i és el de més recent aprovació. No s'ha desenvolupat com a Centre d'Interès Turístic Nacional, però tampoc ha estat derogat. Ha seguit una via original, a partir d'un conveni urbanístic entre promotors i l'Ajuntament de Palma, que ha consistit en la classificació de Sòl Urbanitzable Programat i l'aprovació d'un Pla Parcial, previst per el Pla General de Palma de 1985.

Tornant a la declaració de Centre, a l'expedient consta:

«Los terrenos del futuro Centro están enclavados en una pequeña colina, próximos a la urbanización SON VIDA y a 3 Kms. de un campo de golf. Se pretende hacer un complejo totalmente residencial, de gran categoría, apoyándose en el palacio señorial del siglo XVIII que domina la cumbre de la colina y que será habilitado como Club de actividades sociales comunitarias. Poseerá pistas de tenis, piscinas con oleaje, mini-golf, etc.»

En quant a l'informe de 1985 de la Conselleria de Turisme es té constància del que segueix:

«SON XIGALA» (Palma).— Hi ha una inobservància dels terminis ja que han passat els sis anys de les etapes i no s'han començat les obres.

«SON XIGALA» (Palma).— No procedeix la revisió dels Plans perquè hagi superat els quinze anys de vigència, ja que aquesta data es complirà el dia 3 de juny de 1993.

SON XIGALA» (Palma).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor, si bé aquest, que originàriament era el Sr. Rafael Llabrés Fuster, ha estat substituït per l'entitat «Videlba S.A.»

Pel que respecta al Pla Parcial que contempla el Pla General de Palma de 1985, els aspectes que hem considerat més importants, del Pla Parcial «Son Xigala II» són aquests:

Sup. Total:	19,5 Ha
Zona Verda:	2,93 Ha
Nombre d'habitatges:	615
Població prevista:	2.029
Densitat:	168 hab/Ha

A partir d'una ràpida comparació entre la fitxa del Pla del Centre i la del Pla Parcial es pot treure la conclusió de que la inversió econòmica està més garantida amb la segona operació, donat la demanda que sofreix la ciutat d'habitatges, al marge de les possibles crisis turístiques, estacionalitat, etc.

«BAHÍA NOVA», el C.I.T.N. d'Artà, situat a la finca de Sa Canova, aprovat l'any 1974, ha estat i és un dels més controvertits, donat entre d'altres coses per la defensa ecologista de que ha estat objecte, i la defensa dels interessos dels promotors.

Fitxa técnica (1974)

Sup. Total:	3.165.270 m ²
Nombre d'hab.	27.243
Densitat: 86 hab/ha	
Habitatges unifamiliars:	368.680 m ²
Apartaments:	595.120 m ²
Habitacions hotels:	378.152 m ²
Poblat servei:	78.080 m ²
Poblat de pescadors	20.240 m ²

L'informe que remeté la Conselleria de Turisme al Parlament diu el següent:

«BAHÍA NOVA» (Artà).— S'aprecia incompliment parcial de les tres primeres etapes, però no de la quarta, que no té termini fixat. A la visita d'inspecció realitzada, s'observa que s'havia recomençat les obres, i s'al·lega pels representants del promotor que es podia justificar cas de força major dispensatòria que havia motivat els retards, per la fallida fortuïta del promotor Bahía Nova, S.A. i la seva posterior rehabilitació i sanejament.

«BAHÍA NOVA» (Artà).— No procedeix la revisió dels Plans fins el dia 5 de novembre de 1989, data en que hauran transcorregut els seus quinze anys de vigència .

«BAHÍA NOVA» (Artà).— No es troba en la circumstància excepcional de fallida del promotor. Bahía Nova, S.A. fou declarada fallida fortuïta per sentència del jutjat de Primera Instància número Dos de palma de Mallorca, el 19 de desembre del 1978, i un cop

liquidats els creditors fou rehabilitada amb tots els seus drets per Acta de 7 de gener del 1979, i actualment continua les obres, segons es comprovà a la visita d'inspecció i ens ha provat el representant del promotor, el qual aportà còpies de la Sentència i l'Acta esmentats.»

En quant als valors ecològics de la zona, l'Informe esmentat no els reconeix, o bé no considera que entrin en contradicció amb el planejament proposat pels promotors.

El Pla Especial d'Ordenació de la Costa del Centre (1973), pretén planificar la zona de domini públic, fet que està totalment derogat per la Llei de Costes de 1988.

Pensam que el mateix Pla està sobredimensionat, es calcula la superfície de la platja en 28.000 m², a partir d'aquí se li suposa una capacitat de l'ordre de 7.000 banyistes, (4 m² per banyista), així i tot la capacitat que proposen per la urbanització és de 27.243 hab.

Actualment el Centre compta amb una incipient xarxa viària, que degut al temps transcorregut des de l'inici de les obres, la vegetació cobreix quasi per complet.

En quant a la xarxa de distribució de l'aigua potable, cobreix un 70% de la urbanització, però el temps que fa que no s'utilitza, implica la necessitat de realitzar obres importants pel seu funcionament.

Davant la pressió dels promotors sobre la imminent urbanització, es posà en marxa una campanya per a la protecció de Sa Canova (1988), comparada amb les més emblemàtiques de la història de l'ecologisme a Mallorca (Sa Dragonera i Es Trenc).

Finalment la zona fou declarada Àrea Natural d'Especial Interès (1988), pel Parlament de les Illes Balears, però dóna via lliure a que una àrea pugui ésser declarada urbanitzable, per part de l'Ajuntament d'Artà. La Corporació Municipal a la redacció de les Normes Subsidiàries (aprovades pel Consistori, novembre de 1990), s'aferra a aquesta competència que li atorga la Llei d'Àrea Natural i ho declara no urbanitzable en tota la seva totalitat. Cal esperar la reacció dels promotors en defensa dels seus interessos.

MENORCA:

CALA TIRANT, un dels tres centres en que compta el municipi d'Es Mercadal, aprovat l'any 1969.

Fitxa tècnica (1988)

Sup. Total:	1.064.700 m ²	
Nombre d'hab:	4.791	
Densitat: 60 hab/Ha		
Habitatges unifamiliars:	129.475 m ²	698 hab.
Apartaments:	208.104 m ²	2.739 hab.
Habitacions hotels:	102.545 m ²	1.349 hab.

L'informe al que hem anat fent referència exposa el següent:

«CALA TIRANT» (Mercadal).— Es comprova la inobservància de terminis, ja que no s'han complit les dues primeres etapes i no s'estan fent treballs per a la tercera, que acabarà el 1986.

«CALA TIRANT» (Mercadal).— Es podrà iniciar l'expedient dels Plans el dia 6 d'abril de 1986, data en que s'hauran superat els quinze anys de vigència.

«CALA TIRANT» (Mercadal).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor original Sr. Carlos Salord Albertí, que ha estat substituït pels tres propietaris actuals: «Playas Tirant, S.A.», «Hermanas Corral Oliver» i «Cala Tirant Develloperment Group, S.A.».

L'informe no considera que hi hagi contradicció entre els interessos ecològics i paisatgístics i el proposat pels plans d'urbanització..

L'Ajuntament d'Es Mercadal sol·licità de la Comunitat Autònoma la derogació del Centre, i en cas de que no procedís, que la Conselleria de Turisme tramitàs les al·legacions presentades per l'Ajuntament.

Durant el 1988 fou aprovat el Pla de Promoció Turística per part de la Conselleria de Turisme en el que queden recollides totes les al·legacions presentades per l'Ajuntament.

En quant a la relació amb el planejament municipal és interessant el que diu la Memòria del Pla d'Ordenació urbana:

«Las NNSS de Mercadal, aprobadas definitivamente el 22 de Octubre de 1984, en el Capítulo 0, Sección 1, Epígrafe 1.1. determinan que aquellos sectores del término municipal para los cuales existe aprobado un Plan de Ordenación y con exclusión total de las citadas Normas. Sin embargo, entrarán en vigor o deberán ser tenidas en cuenta dichas Normas si se dieran los casos de derogación o revisión de aquellos Planes».

De totes maneres es fa constar que la Revisió s'adapta a les NNSS d'Es Mercadal, el que ha suposat una reducció de paràmetres o fonamentalment de densitat de població.

La Revisió exposa un quadre comparatiu entre l'ordenació que s'aprovà en principi i la que es proposa. Destacam la important reducció de la població, 12.780 a 4.791 hab., i la no significativa reducció de l'edificabilitat total, que passa de 299.213 m² a 212.499 m².

El segon C.I.T.N. d'Es Mercadal PLAYAS DE FORNELLS, aprovat l'any 1973.

Fitxa tècnica (1970)

Sup. Total:	662.400 m ²	
Nombre d'hab.	7.552	
Densitat: 114 hab/Ha		
Habitatges unifamiliars:	166.000 m ²	1.340 hab.
Apartaments:	154.000 m ²	3.174 hab.
Habitacions hotels:	49.600 m ²	1.984 hab.
Població Serveis:	9.700 m ²	404 hab.

L'Informe de la Conselleria de Turisme de 1985, el referencia així:

«PLAYA DE FORNELLS» (Mercadal).— S'observa incompliment de les etapes, si bé es constata en aquesta inspecció i a la realitzada anteriorment, que s'hi treballa intensament, veillant-ne molt la infraestructura, així com l'edificació dels poblats de «bungalows» i les zones verdes (amb vivers de plantes destinades a repoblar la totalitat del Centre, on pràcticament no hi ha vegetació).

«PLAYAS DE FORNELLS» (Mercadal).— No procedeix la revisió dels Plans fins el dia 2 de maig de 1988, data en la qual hauran transcorregut els preceptius quinze anys de vigència.

«PLAYAS DE FORNELLS» (Mercadal).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor, que continua essent l'original, «HISPATERRA MENORQUINA, S.A.»

No hi ha contradicció entre els valors ecològics i paisatgístics.

Hem de dir que la Revisió no toca l'any que diu l'informe (1988), com així es reconeix a la resposta d'una pregunta de l'oposició (B.O.P.I.B. 76, 1990), la data de la Revisió és la de 1993.

El darrer C.I.T.N. del municipi d'Es Mercadal, SON PARC, fou aprovat durant el 1972.

Fitxa técnica (1970)

Sup. Total:	662.400 m ²	
Nombre d'hab.	7.552	
Densitat: 114 hab/Ha		
Habitatges unifamiliars:	166.000 m ²	1.340 hab.
Apartaments:	154.000 m ²	3.174 hab.
Habitacions hotels:	49.600 m ²	1.984 hab.
Població Serveis:	9.700 m ²	404 hab.

«SON PARC» (Mercadal).— S'aprecia incompliment de les etapes, ja que ha transcorregut el temps de les quatre etapes, sí bé el centre és en ple desenvolupament i bastant ben dotat d'infraestructura, amb el seu camp de golf en funcionament.

«SON PARC» (Mercadal).— No procedeix la revisió dels plans fins el dia 29 de març del 1987, data en que hauran transcorregut els corresponents quinze anys de vigència.

«SON PARC» (Mercadal).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor, que continua essent l'original, «Son Parc de Menorca, S.A.»

En aquest cas el Centre no entra a deteriorar els valors ecològics i paisatgístics de la zona, segons la Conselleria de Turisme.

Per part de l'Ajuntament en el Ple del 24 de setembre del 1987, se sol·licità la derogació del Centre a la Conselleria de Turisme, en cas de que això no s'acceptàs, es demanà

que a l'aprovació definitiva de la revisió, s'incloguin la correcció de totes les deficiències, exigint l'acabament dels vials de la urbanització amb capa de rodadura d'aglomerat.

Fitxa tècnica (1975)

Sup. Total:	1.103.080 m ²	
Nombre d'hab.	9.798	
Densitat: 88 hab/Ha		
Habitatges unifamiliars:	182.320 m ²	957 hab.
Apartaments:	211.180 m ²	5.279 hab.
Habitacions hotels:	48.000 m ²	1.129 hab.
Bungalows:	73.400 m ²	1.835 hab.

Es tracta del primer C.I.T.N. que posa de manifest la contradicció de la Llei de Centres de 1973, amb el planejament municipal de la Llei del Sòl de 1976.

En aquest sentit és interessant veure que diu l'informe de la Conselleria de Turisme de 1985.

«CALA TURQUETA» (Ciutadella).— No s'aprecia incompliment de les etapes. La resposta del Govern exposa una sèrie de vicissituds que han afectat al C.I.T.N. que es poden resumir de la següent manera:

El desenvolupament d'un procés judicial posat per «Cala Turqueta S.A.» a l'Ajuntament de Ciutadella per no donar permís al projecte d'urbanització. El Tribunal Suprem emet sentència favorable a l'Ajuntament de Ciutadella. (1984)

«CALA TURQUETA» (Ciutadella).— No procedeix, en principi, la revisió dels plans fins el dia 4 d'octubre del 1990 data en que se'n compliran els quinze anys de vigència.

«CALA TURQUETA» (Ciutadella).— No s'aprecia la circumstància excepcional de fallida del promotor inicial, que continua essent «Cala Turqueta, S.A.»

En quant a la quarta petició sobre «La circumstància excepcional de greu contradicció entre l'actuat totalment o parcialment als Centres, el planejament aprovat i la necessària protecció dels reconeguts valors ecològics i paisatgístics». El Govern respon que aquesta contradicció sols es pot plantejar a «Cala Turqueta» per la declaració de zona protegida, per a la costa Sud de Menorca en el terme de Ciutadella.

Bibliografia

- AGUILÓ, E. (Cord.) (1987): *Llibre blanc del Turisme. Conselleria de Turisme, Govern Balear i Universitat de les Illes Balears, Palma de Mallorca, 2 Toms.*
- BALLESTER, P. (1974): «Legislación turística española», a *Baleares. Antología de Temas*, pp 53-62.
- BAYÓN, F. (1987): *Legislación turística española*, Civitas, Madrid.

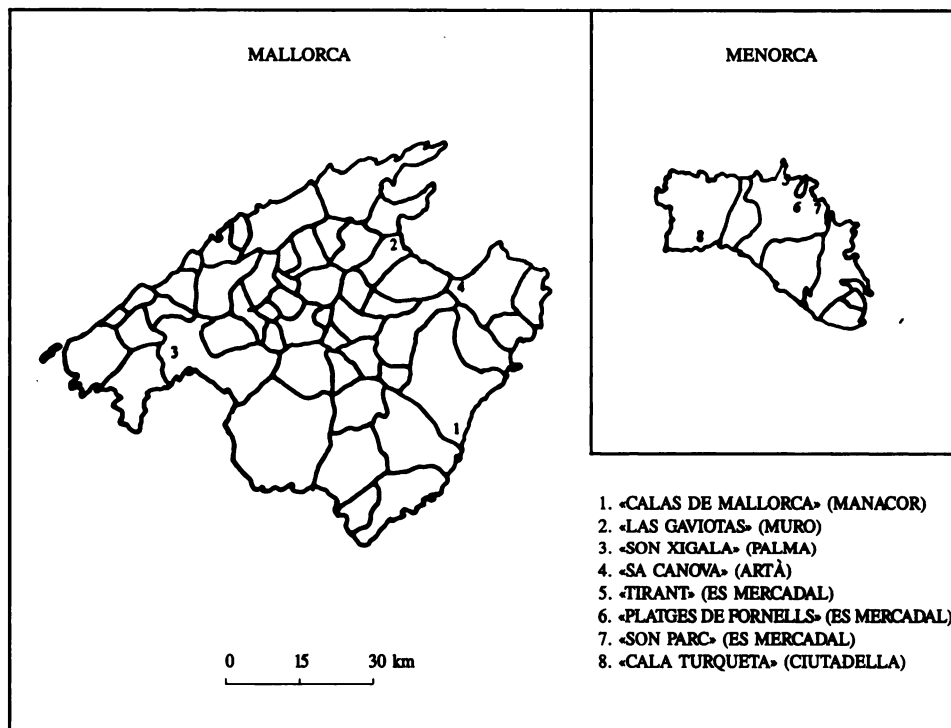
- CALS, J. (1982): «*Turismo y política turística en España: una aproximación*», Ariel, Barcelona.
- CARCELLER, A (1972): «El Plan de Ordenación Urbana de los Centros de Interés Turístico Nacional» a *Rev. de Derecho Urbanístico*, num. 28, pp. 19-36.
- COBELAS, P. (1987): «Promoción turística en zonas de interés turístico», a *Información Comercial Española*, n. 533, pp 72-82.
- GAVIRIA, M. (1974): *España a go-go, Turismo charter y neocolonialismo del espacio*, Ed. Turner, Madrid.
- (1976): «Ecologismo y ordenación del territorio en España» a *Cuadernos para el Diálogo*, Madrid.
- LÓPEZ, G. et alii (1988): *Present i futur de l'economia de Menorca*, Institut Menorquí d'Estudis, Ferreries.
- MAVER CONSULT (1987): *Estudio previo de Plan Director de Ordenación de la oferta turística de Baleares*, Palma.
- MELIÁN, J. (1985): «Administración pública y Turismo», a *El Turismo en Canarias*, Gobierno de Canarias, Tenerife, pp. 59-74.
- MIGUELSANZ, A. et alii (1983): «*El desarrollo Turístico Español 1955-80 y sus efectos sobre el territorio*», CEOTMA, Servicio de Publicaciones y Urbanismo, Madrid.
- NOTICIARIO TURÍSTICO (1965): *Centros y Zonas de Interés Turístico Nacional*, Direc. Gener. de Promoción del Turismo, Suplemento num. 96.
- PAREJO, L. (1979): *La ordenación urbanística. El período 1956-1975*, Montecorvo S.A., Madrid.
- PASTOR, M., PICORNELL, C. i QUINTANA, A. (1978): «Mallorca: un territori desordenat», a *Rev. Lluç*, nº 678, pp 17-20, Palma.
- PICORNELL, C. (1989): *Turisme i Territori a les Illes Balears*, Tesi Doctoral, inèdita, Palma.
- SALVÀ, P. A. (1986): *El Consumo de espacio rural por el turismo en la franja litoral de las Islas Baleares*, Comission on Tourism I.G.U., mecanografiat
- SERRANO, E. (1965): *Planificación Territorial y planificaciones sectoriales (consideración especial del sector turístico*, Ministerio de la Vivienda, Secretaría General Técnica, Madrid.
- TALTAVULL, E. (1980): *Menorca. La substitució del model territorial*, SMOT, Palma.
- TERÁN, F. (1982): *Planeamiento urbano en la España contemporánea (1900/1980)*, Alianza Universidad, Madrid.
- VALENZUELA, M. (1985 a): «Conflits spatiaux entre tourisme et agriculture dans les régions méditerranéennes espagnoles», a *Le tourisme contre l'agriculture?*, Adef, Ramatuelle.
- (1985): «La consommation d'espace par le tourisme sur le littoral andalou: Les Centres d'Interêt touristique national», a *Revue Géographique des Pyrénées et Sud-Ouest*, tom 56, fasciculle 2, avril-juin, Toulouse, pp. 289-312.

**Relació dels centres d'interès turístic nacional
amb els municipis dels que formen part**

C.I.T.N.	Extensió %	Població %	Municipi	Extensió Ha	Població de dret
«C. de Mallorca»	1,27	89,45	Manacor	26.000	24.227
«Las Gaviotas»	0,88	92,19	Muro	5.500	5.782
«Son Xigala»	0,09	0,58	Palma	19.600	295.230
«Sa Canova»	2,24	480,90	Artà	14.100	5.665
«Tirant»	0,58	159,22	Es Mercadal	18.200	3.009
«P. de Fornells»	0,36	250,98	Es Mercadal	18.000	3.009
«Son Parc»	1,42	386,60	Es Mercadal	18.000	3.009
«C. Turqueta»	0,59	52,18	Ciutadella	18.600	18.776

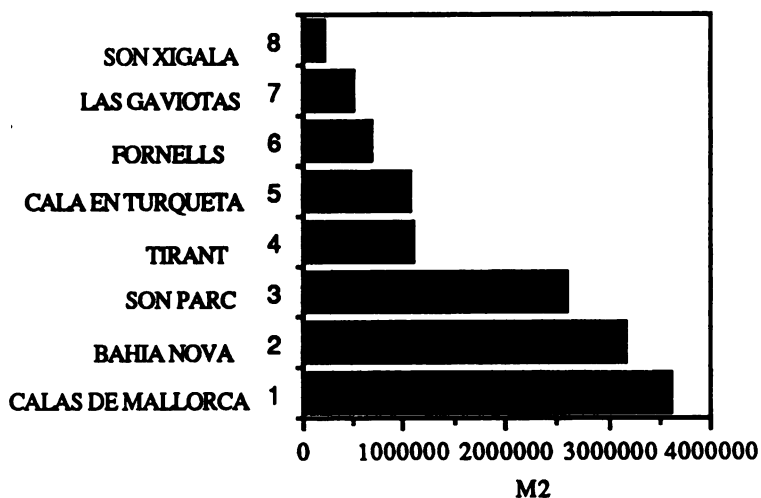
Font: I.B.A.E. Padró Municipal d'Habitants (1986) i Expedients dels Centres, Conselleria de Turisme. Elaboració pròpia

**Figura 1
Localització dels C.I.T.N. i dels seus municipis**

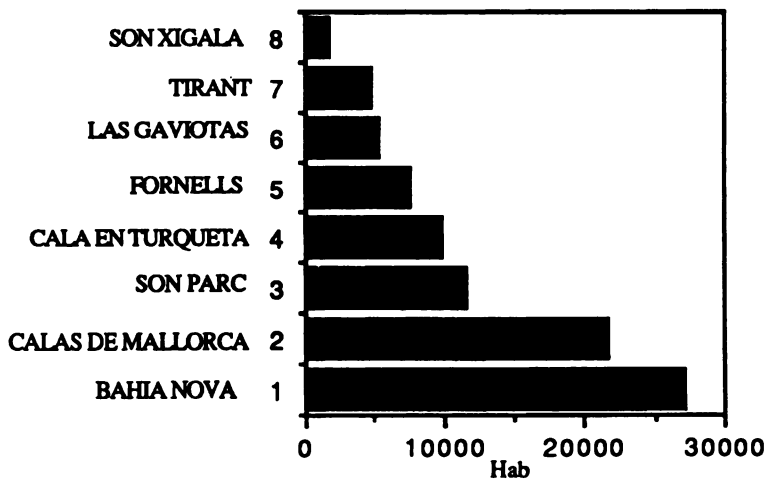
Font: Expedients dels C.I.T.N. Conselleria de Turisme
Elaboració Pròpia

Figura 2
Relació de superfícies dels C.I.T.N. de Balears

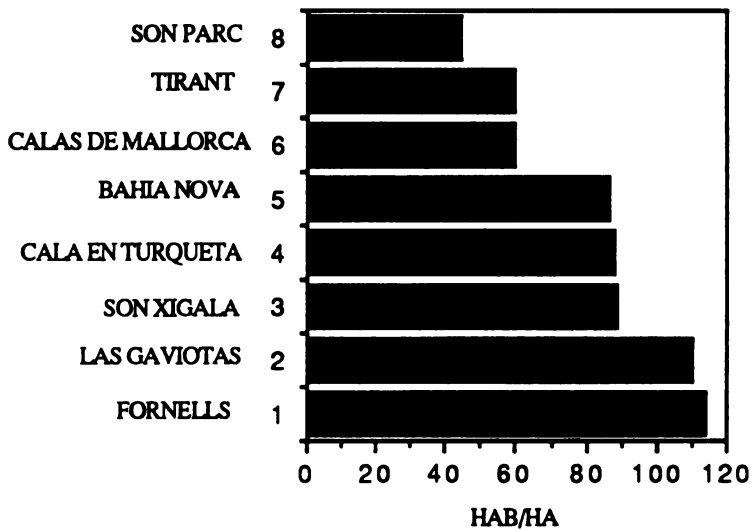
Font: Expedients dels C.I.T.N. Conselleria de Turisme. Govern Balear.
 Elaboració pròpia

Figura 3
Relació de la població dels C.I.T.N. de Balears

Font: Expedients dels C.I.T.N. Conselleria de Turisme. Govern Balear.
 Elaboració pròpia

Figura 4
Relació de la densitat de població dels C.I.T.N. de Balears

Font: Expedients dels C.I.T.N. Conselleria de Turisme. Govern Balear.
Elaboració pròpia